

II. FREGE

A. MENING OCH SANNINGSVÄRDE HOS IDENTITETSPÅSTÅENDE

Freges utgångspunkt:

mening och meningsfullhet hos identitetspåståenden

antag att namn A står för objekt a och namn B står för objekt b

antag att a och b är distinkta

satsen "A är A" (och likaså "B är B") är sann men tautolog, eftersom den säger att objekt a är identiskt med a, dvs. a är självidentiskt

och

satsen "A är B" är informativ men falsk, eftersom den säger att två skilda object är identiska

Hur kan ett identitetspåstående vara informativt *och* sant?

EX.

'LASSE [BUSSHÅLLPLATSEN] ÄR HERR SVENSSON [BANKEN]'

A=LASSE

B=HERR SVENSSON

A≠B

MEN NAMNEN A OCH B STÅR BÅDA FÖR INDIVID a

a=LASSE SVENSSON

Vi antar att egennamn har både mening och referens.

B. MENING OCH REFERENS

REFERENS (Bedeutung) HOS EGENNAMN

OBJEKTET SOM NAMNET STÅR FÖR

MENING (Sinn) HOS EGENNAMN

MENINGEN ÄR DET SÄTT PÅ VILKET A OCH B PEKAR UT
(HÄNVISAR TILL) a

a FRAMSTÅR DÄRMED PÅ ETT VISST SÄTT FÖR TALAREN

MENINGEN "BESTÄMMER" REFERENSEN

MENINGEN SPEGLAR EN 'ASPEKT' HOS OBJEKTET

MENINGEN PRESENTERAR OBJEKTET PÅ ETT VISST SÄTT

DISTINKTIONEN MELLAN MENING OCH REFERENS FÖRKLARAR
HUR NAMN PÅ **ICKE-EXISTERANDE OBJEKT** KAN VARA
MENINGSFULLA

EX. JULTOMTEN

...NOTERA ATT EXISTENSANTAGANDE ÄR
NÖDVÄNDIGT FÖR ATT 'JULTOMTEN' SKA HA
REFERENS (i sin tur en förutsättning för sanningsvärde)

C. IDÉER, FÖRESTÄLLNINGAR, MENTALA BILDER

FREGES ARGUMENT MOT ANTAGANDET ATT SPRÅKLIG MENING
UTGÖR EN SORTS IDÉER ELLER FÖRESTÄLLNINGAR I TALARNAS
MEDVETANDE

1. KOMMUNICERBARHET

(P1) VARJE KOMPETENT TALARE AV SPRÅK L KAN UTTRYCKA
TANKEN T MED HJÄLP AV UTTRYCKET U

(P2) MENTALA TILLSTÅND ÄR EXISTERAR I TID OCH RUM

(P3) MENING ÄR OBEROENDE AV TID OCH RUM

(SL) MENING ÄR INTE IDENTISK MED MENTALA
TILLSTÅND

2. RELATIONEN MELLAN IDÉ OCH MENING ÄR INTE ENTYDIG

EN IDÉ I KAN MOTSVARA FLERA MENINGAR (för en/flera talare av
samma språk)

EN MENING M KAN MOTSVARA FLERA IDÉER (för en/flera talare
av samma språk)

MENING ÄR 'OFFENTLIG'

OBJEKTIV

INTERSUBJEKTIV

MENINGAR ÄR EN SORTS ALLMÄNBEGREPP (UNIVERSALIER)

skillnaden mellan mening och referens

EX. MÅNEN SEDD GENOM TELESKOP

DEN OPTISKA BILDEN TELESKOPET PRESENTERAR MÅNEN PÅ ETT VISST SÄTT FÖR ALLA SOM TITTAR PÅ MÅNEN VIA TELESKOPET, OCH FUNGERAR DÄRMED PÅ UNGEFÄR SAMMA SÄTT SOM SPRÅKLIG MENING.

DÄREMOT ÄR TITTARNAS NÄTHINNEBILDER (PÅ RETINAN) INDIVIDUELLA OCH VARIERAR MELLAN DEM, PÅ SAMMA SÄTT SOM IDÉRNA OM MÅNEN VARIERAR

D. PREDIKAT OCH SATS

EN SATS ÄR INTE EN RAD AV ORD, UTAN EN KOMBINATION AV ORD ENLIGT BESTÄMDA REGLER.

SPRÅKET ÄR SYSTEMATISKT.

PREDIKAT

ÄR OFULLSTÄNDIGA SYMBOLER

TILLSKRIVER BEGREPP TILL OBJEKT

PREDIKAT UTGÖR FUNKTIONER SOM TILLORDNAR NAMN TILL BEGREPP

PREDIKAT REFERERAR TILL BEGREPP

SATS

NAMN FYLLER PREDIKAT (PREDIKAT SOM STÅR ENSAMMA ÄR OFULLSTÄNDIGA), OCH TILLSAMMANS BILDAR NAMN OCH PREDIKAT EN SATS

EN SATS UTTRYCKER EN TANKE (en proposition)

EN SATS REFERERAR TILL ETT SANNINGSVÄRDE (det Sanna
eller det Falska)

GENOM ATT PÅSTÅ EN SATS FÄLLER TALAREN ETT OMDÖME

E. TRE PRINCIPER OM SPRÅKETS FUNKTION

1. SUBSTITUTIONSPRINCIPEN (EXTENSIONALITETSPRINCIPEN)

ETT UTTRYCK SOM INGÅR I EN SATS KAN BYTAS UT MOT ETT
LIKVÄRDIGT UTTRYCK UTAN ATT SATSENS SANNINGSVÄRDE
ÄNDRAS

LIKVÄRDIG=HAR SAMMA REFERENS

OBJEKT

EX.

'LASSE TALAR LÅNGSAMT' ÄR SANN

'LASSE' = 'SVENSSON'

'SVENSSON TALAR LÅNGSAMT' ÄR SANN

SANNINGSVÄRDE

EX.

'LASSE ARBETAR PÅ POSTEN OCH GRÄS ÄR GRÖNT' ÄR SANN

SANT['GRÄS ÄR GRÖNT']=SANT['SNÖ ÄR VIT']

'LASSE ARBETAR PÅ POSTEN OCH SNÖ ÄR VIT' ÄR SANN

DOCK: DET FINNS UNDANTAG

ANTAG ATT LISA TROR ATT LASSE OCH SVENSSON ÄR OLIKA
PERSONER, OCH ATT SVENSSON (MEN INTE LASSE) ÄR BANKCHEF:
'LISA TROR ATT SVENSSON ÄR BANKENS CHEF' ÄR SANN
MEN SUBSTITUTIONSPRINCIPEN FUNGERAR INTE:
'LISA TROR ATT LASSE ÄR BANKENS CHEF' ÄR FALSK

EXEMPLET ÅTERGER EN PERSONS ATTITYD TILL EN SATS p (som ex.
tro, önska, hoppas att p)

ENLIGT FREGE FÖREKOMMER p INDIREKT I DEN KOMPLEXA
SATSEN, OCH I SÅDANA INDIREKTA KONTEXTER UTGÖRS SATSENS
REFERENS INTE AV DESS SANNINGSVÄRDE, UTAN AV DESS TANKE
(MENING). I INDIREKTA KONTEXTER TILLÅTS UTBYTE AV
LIKVÄRDIGA UTTRYCK ENBART OM SATSENS MENING BEVARAS.

2. KOMPOSITIONALITETSPRINCIPEN

BETYDELSEN HOS HELHETEN (ett sammansatt uttryck eller en sats) ÄR EN
FUNKTION AV BETYDELSEN HOS DELARNA (enkla uttryck) OCH
DERAS KOMPOSITIONSSÄTT (i enlighet med språkets regler)

GÄLLER PRINCIPEN MENING ELLER REFERENS?

DEN KAN GÄLLA BÄGGE

OM DEN ANTAS GÄLLA REFERENS, SÅ KORRESPONDERAR DEN
MOT SUBSTITUTIONSPRINCIPEN

OM DEN ANTAS GÄLLA MENING, SÅ KOMPLETTERAR DEN
SUBSTITUTIONSPRINCIPEN

3. KONTEXTPRINCIPEN

ETT ENSKILT UTTRYCKS BETYDELSE SKA FÖRSTÅS GENOM DET SAMMANHANG (DET KOMPLEXA UTTRYCK) DÄR ORDET FÖREKOMMER

GÄLLER KONTEXTPRINCIPEN REFERENS ELLER MENING?

KONTEXTPRINCIPEN OCH KOMPOSITIONALITETSPRINCIPEN

TYCKS MOTSÄGA VARANDRA. HAR ENKLA UTTRYCK MENING I SIG ELLER ENBART I KOMBINATION MED ANDRA UTTRYCK?

KONTEXTPRINCIPEN NÄRMAR SIG SPRÅKLIGA UTTRYCK UPPIFRÅN OCH NER I MOTSATS TILL KOMPOSITIONALITETSPRINCIPEN SOM LEDER I RIKTNINGEN NERIFRÅN OCH UPP.

F. MENINGSBEGREPPET HAR FLERA OLIKA ROLLER I FREGES TEORI

MENING

- BESTÄMMER REFERENS (SEMANTISK)
- UTGÖR KOGNITIVT INNEHÅLL (EPISTEMISK)
- UTGÖR TANKEOBJEKT (METAFYSISK)
- ÄR SANNINGSVÄRDESBÄRARE (LOGISK)
- UTGÖR REFERENS I INDIREKTA KONTEXTER

...